

Ярослав Яцків, академік НАН України, головний редактор

Шановні читачі «Світогляду»

З великою надією на мирне майбутнє України та вірою в перемогу демократичного світу над рашистським агресором вступаємо у рік 2024-ий.

Світ приголомшливо швидко змінюється – через неочікувані збройні конфлікти, перерозподіл територій та енергоносіїв, розвиток наукових технологій, зокрема оптико-електронної галузі та штучного інтелекту. А в Україні війна з північним сусідом стала каталізатором інтересу наших громадян до власного коріння. Ми, науковці, зобов'язані відтворити нашу історію без викривлення та фальсифікацій. Я розумію, що говорити про те, **що** для цього необхідно зробити, легко. А питання, **як** це зробити – досить складне та неоднозначне. На сторінках «Світогляду» наші автори вже неодноразово торкалися цієї теми ще до повномасштабної агресії рашистів і вже зараз, у ході жахливої війни, коли фактично всі складають іспит і дуже добре видно, у кого які оцінки.

Чимало науковців та освітян захищають свою країну зі зброєю в руках на передовій, у теробороні чи волонтерами. Вони руйнують стереотип про вченого, який не має адекватного відчуття реальності у цих страхітливих умовах втрати життя та майнових цінностей. Тільки в НАН України є десятки тих, хто віддав своє життя за Україну, і сотні постраждалих. 1300 будівель у 46-и наукових установах зруйновані вщент.

Безперечно, наука має відігравати важливу роль у відбудові економіки та забезпеченні обороноздатності держави. Бажано, щоб це усвідомили наші керівники найвищого рівня. На жаль, поки що цього не сталося. Тому навіть західні політики висловлюються однозначно на цю тему: «They need to develop a larger appetite for science».

На мою думку, має відбутися суспільний діалог науки з владою, внаслідок чого будуть досягнуті рішення, на які пристане і політична еліта України.

Сьогодні ми певною мірою залежимо від Заходу, який нас розуміє, планував і планує надавати нам допомогу у перебудові системи управління науково-технологічною сферою та підтримує грантами за Програмою конкурентоспроможної економіки (СЕР).

Але ініціатива має належати саме нам у здійсненні реформування науки. На жаль, як завжди, ми або запізнюємося, або нам заважають непередбачувані обставини. Десять років тому експерти Євросоюзу здійснили аудит стану нашої економіки (див. вкладку).

General Remarks

- Ukraine is special and needs tailor-made suggestions and solutions
- Ukraine is a lower middle-income transformation country with a rich scientific heritage from the Soviet Union and with a good standard of education
- Unclear, if the economy transforms towards a knowledge based economy
- Ukraine is comparatively still quite industrialised; at the same time it remained an agrarian society in rural areas
- Ukraine is at war at Donbas region, confronted with an aggressive hostile superpower neighbour (e.g. annexation of Autonomous Republic of Crimea and Sevastopol)
- GDP fell by -15% in 2015 compared to 2014; GDP/capita is below 2008 level
- Political stability and effectiveness is limited (World Governance Indicators; Corruption Perception Index)
- S&T, however, was shrinking already as of independence

І що маємо? Є окремі позитиви, але негативів більше.

Думаю, що читачі «Світогляду» мені не пробачать, якщо не згадаю Академію наук України, яка так і не була належним чином трансформована (чи модернізована) після 1991 року. Тож не слід сьогодні це нагальне питання переносити на час перебудови після війни. Війна пришвидшує всі необхідні процеси та дії. Я маю на увазі не революційні пропозиції псевдореформаторів від науки, а зважені і невідкладні пошуки відповіді на запитання:

– про теперішню модель діяльності та управління НАН України;

– про сильні та слабкі сторони цієї моделі;

– шанси успіху та загрози;

– найближчі очікування та перспективи;

– бачення майбутнього.

В Україні ще є талановиті організатори науково-технологічної сфери, здатні до самовідданої праці задля розвитку нашої держави. У науковій спільноті є великий запит на справедливе рішення долі науки в країні. Країна без науки – країна без майбутнього.

Дослухайтеся один до одного. Висловлюйте свої пропозиції на всіх рівнях ЗМІ. Пропонуйте свої моделі розвитку науки в країні. Чекаємо ваших дописів у «Світогляді».

Слава Україні! ■